

PEŞTERA MARE DE LA ŞORONIŞTE

DE

I. POVARĂ, N. SCHMIDT și I. SCHEUŞAN

502.7 (498)

Semnalată pentru prima dată în anul 1862 și citată în peste 25 de lucrări, Peștera Mare de la Şoronişte constituie un important obiectiv turistic și de cercetare, amplasat în rezervația naturală Domogled din preajma stațiunii balneo-climaterice Băile Herculane. Lucrarea sintetizează observațiile făcute de autori între 1968 și 1971.

Pitoreasca regiune a Băilor Herculane este dominată spre sud-est de muntele Domogled, care cu cei peste 1 100 m reprezintă cel mai înalt vîrf din ramura vestică a Munților Mehedinți. Masivul Domogled (rezervație naturală) limitat spre nord de ogașul Jelerău, iar spre sud de valea Feregaru atrage atenția oamenilor de știință nu numai prin endemisme floristice și faunistice ci și prin marea varietate de forme endo- și exocarstice. Dintre cele 12 peșteri cotate pînă în prezent în literatură, Peștera Mare de la Şoroniște (cunoscută și sub denumiri ca Tatarcsibarlang, Peștera din Domogled, Gaura Dracului etc.) reprezintă obiectivul principal din Domogled.

Prima mențiune legată de fauna din această peșteră este făcută în anul 1862 de către Frivaldszky (citat de L. Botoșaneanu, St. Negrea și A. Negrea, 1967). De la această dată și pînă în prezent un mare număr de lucrări cu caracter biospeologic citează și descrie fauna din galeria superioară, dind indicații sumare asupra morfologiei și genezei peșterii. Dificultățile de explorare au determinat cunoașterea peșterii în trei etape distincte; între 1862 și 1962 numai galeria superioară în lungime de 120 m; în 1962 o echipă a Institutului de speologie «Em. Racoviță» (St. Negrea, A. Negrea, și L. Botoșaneanu), împreună cu Emilian Cristea, coboară primul puț, de 31 m, atingînd Sala cu prăbușiri situată la -56 m față de intrare; în 1968 autori, împreună cu A. Petcu și D. Chiriac, ating adîncimea maximă a peșterii la -91 m prin coborîrea puțului nr. 2¹.

Peștera Mare de la Şoroniște se dezvoltă în peretele vestic al Muntelui Domogled, în calcare recifale albe-gălbui, de vîrstă jurasic superior-cretacic inferior, la o altitudine de 630 m. Ea are o lungime totală de 192 m și o denivelare verticală maximă de 91 m din patul galeriei superioare pînă la baza puțului nr. 2.

Drumul de acces spre peșteră este dificil, în special în ultima parte. De la fabrica de var, situată între localitățile Pecinișca și Băile Herculane, o potecă abruptă duce pe sub cariera de calcar în cheile văii Feregaru. După 60–70 minute de drum, avînd permanent în stînga Rezervația naturală Domogled, poteca cotește brusc spre nord, pe un affluent al văii, pe care-l urmează aproximativ 200 m pînă într-o înșeuare dintre vîrful Domogled și vîrful Șoimului. Poteca devine în continuare nesigură, ocolind pe la obîrșie valea suspendată de la nord de Vîrful Șoimului și conduce, după 600 m, deasupra unui abrupt orientat cu față spre sud-vest, înalt de 10–12 m, la baza căruia se găsește intrarea în peșteră, înaltă de 5 m și largă de 11 m (fig. 1 și 2).

Peștera se compune din 3 părți bine diferențiate (fig. 1):

a) galeria superioară, orientată V–E, suborizontală, fosilă, în lungime de 120 m, cu înălțimi ce variază între 1,5 (la intrare) și 11 m în zona puțului nr. 1 și lățimi de 6–12 m. Modificarea profilului și dimensiunilor acestei galerii se poate urmări în secțiunile aa'-ee'.

Patul în rocă al galeriei este acoperit cu materiale eterogene (sol, nisip argilos, argilă, material clastic de 1–1,5 cm, prăbușiri și crustă de calcită) avînd o înclinare ușoară spre est. După 100 m de la intrare, o nișă dezvoltată spre nord-vest, pe o lungime de 14 m și lățime de 6 m, adăpostește o mare cantitate de concrețiuni. Din acest punct, patul galeriei suportă o cădere de 16 m pînă la partea superioară a puțului nr. 1, care secționează complet galeria superioară. Formațiunile concretionare reprezentate prin stalactite, stalolite,

¹ O inscripție din Sala cu prăbușiri, datînd de la începutul secolului, atestă atingerea acestui punct și înainte de 1962, fără ca explorarea să fie menționată în vreo lucrare. De asemenea A. Partoș descrie vizitarea unei peșteri în care s-a coborât o verticală de 32 m. Mai multe neconcordanțe în descrierea ei fac nesigură identificarea peșterii Şoroniște cu cea descrisă de Partoș.

Fig. 2. — Intrarea în Peștera Mare de la Soroniște.

stalagmite, curgeri parietale, perle de cavernă etc.) sunt mai frecvente în partea centrală și estică a galeriei, ornind îndeosebi pereții și tavanul (fig. 3 și 4).

b) puțul nr. 1, o deschidere ovală de 6/8 m, conduce, după o verticală de 31 m, în « Sala cu prăbușiri », a cărei extremitate vestică este situată la -56 m, față de patul galeriei superioare. Axa mare a sălii este orientată V—E și are o lungime de 53 m, în timp ce lățimea variază între 2 și 15 m.

Denivelarea maximă a acestei săli între extremitatea estică obturată de o curgere stalactitică de 12 m înălțime și extremitatea vestică astupată de material clastic și prăbușiri este de 22 m. În partea centrală, sub verticala puțului de acces, o mare cantitate de bolevani având dimensiuni apreciabile, proveniți din galeria superioară, acoperă patul sălii.

În peretele nordic, două deschideri cu diametrul sub 1 m, suspendate deasupra patului, permit accesul în puțul nr. 2.

c) puțul nr. 2, dezvoltat inițial la punctul de întretăiere a trei diaclaze, conduce după 39 m într-o sală circulară de 6 m din care pornește o galerie îngustă, în curs de colmatare cu argilă. Partea finală a acesteia se găsește la -91 m față de patul galeriei superioare. Verticala puțului în formă de cupolă este ornată cu impresionante curgeri parietale, stalactite, stalagmite și coloane, dezvoltate pe neregularitățile pereților (fig. 5).

Un mic diverticul suspendat la 4,5 m deasupra sălii terminale alimentează continuu cu apă o suprafață de peste 3 m² ocupată de gururi.

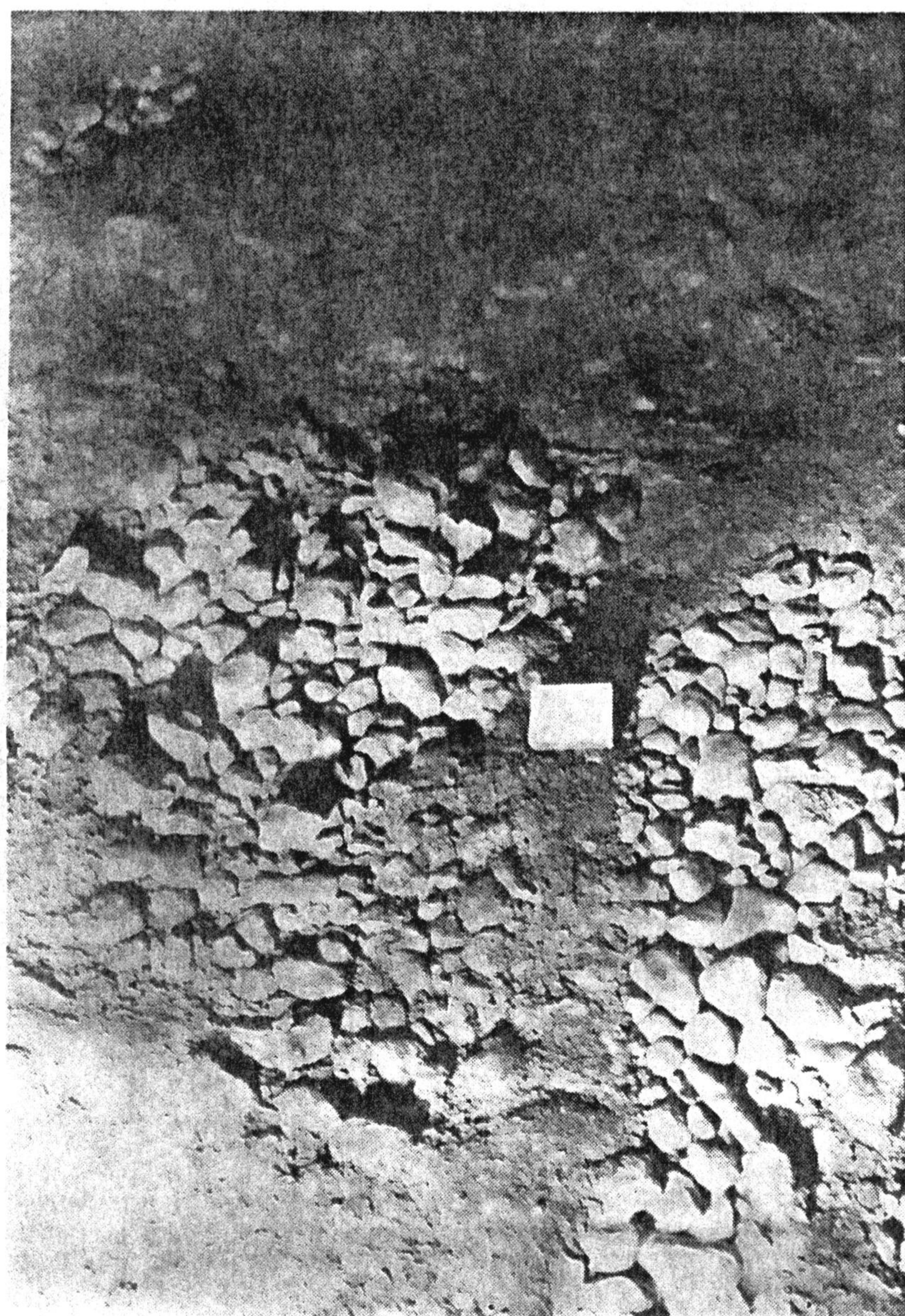

Fig. 3. — Perlite în galeria superioară.

Dacă în prezent peștera nu mai prezintă posibilități de explorare pe verticală, este totuși posibilă o continuare orizontală la nivelul galeriei superioare, peste puțul nr. 1, continuare justificată de dimensiunile galeriei în acest sector.

Oscilațiile temperaturii aerului au o amplitudine de peste 5°C în prima parte a galeriei superioare și $3,5^{\circ}\text{C}$ în zona puțului nr. 1, în timp ce sala prăbușită și puțul nr. 2 înregistrează constant temperaturi de $7,5 - 8,5^{\circ}\text{C}$. În perioada rece a anului apar formațiuni de gheăță în primii $10 - 15\text{ m}$ de la intrare. Se constată de asemenea prezența apei de picurare pe toată lungimea peșterii și în special în baza puțului nr. 2.

Stabilirea genezei acestei peșteri este dificilă, elementele morfologice necesare unor interpretări lipsind aproape complet, fiind distruse de prăbușiri sau acoperite cu materiale de podea și concrețiuni.

Se poate presupune evoluția inițială a galeriei superioare de la est spre vest, în regim de curgere permanentă, dovedit și de existența a trei nivele slab schițate din galeria superioară. Sursa de alimentare cu apă trebuie căutată în ogașul Jelerău, precum și în infiltratiile precipitațiilor în zona Domogledului, iar ieșirea lor pe actuala gură de intrare în peșteră.

Apariția puțului nr. 1 a fosilizat treptat galeria situată în aval de el, canalizînd apele în actuala « Sala cu prăbușiri », din care erau drenate prin extremitatea vestică. O evoluție identică se poate presupune și pentru puțul nr. 2.

Adâncirea ogașului Jelerău în propria albie, a determinat fosilizarea galeriei superioare și intrarea ei în regim de umplere.

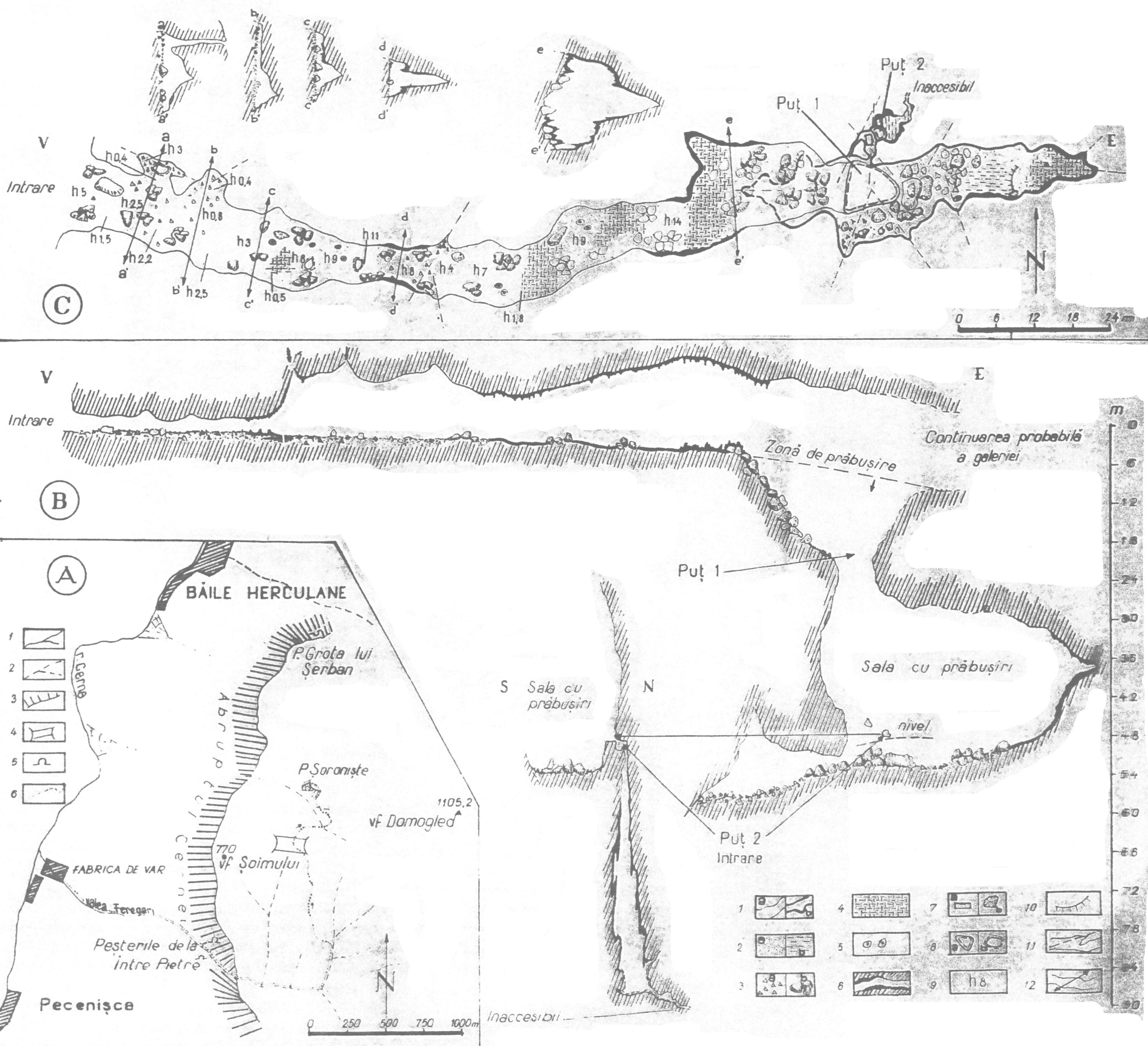

Fig. 1. -- Peștera Mare de la Șoroniște. *A*, Schiță de amplasare: 1, rețea hidrografică permanentă; 2, rețea hidrografică temporară; 3, abrupt calcaros; 4, înșeuare; 5, peșteră; 6, potecă. *B*, Secțiune longitudinală. *C*, Plan. 1a, galeria superioară; b, galeria inferioară; 2: a, nisipuri și nisipuri argiloase; b, argină de calcifere. 3 a, material elastic; b, prăbușiri; 4, crustă de podea; 5, perlite; 6, concrețiuni pietrelor; 7: a, vas colector pentru apă; b, sondaj; 8 a, puț; b, horn; 9, înălțimea galeriei; 10, treaptă; 11, diaclază; 12, secțiune.

DIE HÖHLE VON ŞORONIŞTE

ZUSAMMENFASSUNG

Die Höhle befindet sich auf dem SW-Abhang des Domogledberges in einer Höhe von 630 m, sie hat eine Gesamtlänge vom 192 m, einen senkrechten Niveauunterschied von 91 m. Sie wurde von dem Wasser des Tales Jelerău und von der Infiltration gebildet. Die ersten schriftlichen Informationen über ihre Existenz stammen aus dem Jahre 1862.

Die Höhle besteht in ihrem oberen Teil aus einer über 90 m langen Galerie, woher man vermittels eines 56 m tiefen Schachtes in einen unteren Saal kommt und von hier aus weiter in einen zweiten Schacht der bis zu —91 m zum Höhleneingang geht.

Die Höhle ist fossil. Die schönsten und interessantesten Konkretionen sind in der oberen Galerie, so wie an den Wänden der ersten unteren Galerie.

ERKLÄRUNG DER ABBILDUNGEN

Abb. 1. — Die Höhle von Şoronişte. A, Die Skizze der Gegend; 1, Das permanente hydrographische Netz: 2, Das zeitweilige hydrographische Netz; 3, Steiler Abhang; 4, Sattel; 5, Höhle; 6, Fuß-Steig; B, Längsschnitt; C, Plan; 1a, Die obere Galerie; b, Der untere Saal; 2a, Sand und tonhaltiger Sand; b, Entkalkte Tonerde; 3a, Zersetztes Gestein; b, Einsturz; 4, Kruste; 5, Höhlenperlen; 6, Wandkonkretionen; 7a, Wassersammler; 7b, Bohrloch; 8a, Schacht; 8b, Loch (Horn); 9, Höhe der Galerie; 10, Stufe; 11, Diaklase; 12, Schnitt.

Abb. 2. — Der Eingang in die Höhle von Şoronişte.

Abb. 3. — Höhlenperlen in der oberen Galerie.

Abb. 4. — Stalaktitische Mondmilchformationen im oberen Teil der Höhle.

Abb. 5. — Wandkonkretionen im unteren Teil des zweiten Schachtes.

BIBLIOGRAFIE

- 1967 Botoşaneanu L., Negrea A., Negrea řt., *Recherches sur les Grottes du Banat et D'Olténie* (Roumanie 1959—1967), Paris.
1929 Jeannel R., Racoviță E. G., *Biospeologica, enumération des grottes visitées (1918—1927)*, Cluj, vol. LIV.
1905 Partoș A., *Băile Herculane și izvoarele sălinoase*, Ghid pentru medici și pentru curanți, Budapesta.
1961 * * * *Ghidul excursiilor. Carpații Meridionali.*

*Stațiunea de cercetări geografice Orșova
Primit în redacție la 11 martie 1971*

